

**Електронна бібліотека
видань історичного факультету
Харківського університету**

Горайко А. В. Ісаврійські набіги на початку V сторіччя за листами із заслання св. Іоана Златоуста // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць молодих вчених. – Харків, 1998. – С. 62 – 65.

При використанні матеріалів статті обов'язковим є посилання на її автора з повним бібліографічним описом видання, у якому опубліковано статтю. Дана електронна копія статті може бути скопійована, роздрукована і передана будь-якій особі без обмежень права користування за обов'язкової наявності першої (даної) сторінки з повним бібліографічним описом статті. При повторному розміщенні статті у мережі Інтернет обов'язковим є посилання на сайт історичного факультету.

Адреса редакційної колегії:

Україна, 61077, Харків, пл. Свободи, 4,
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна,
історичний факультет. **E-mail:** istfac@univer.kharkov.ua

©Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна; історичний факультет

©Автор статті

©Оригінал-макет та художнє оформлення – зазначене у бібліографічному описі видавництво

©Ідея та створення електронної бібліотеки – А. М. Домановський

советской историографии оценка кадетской аграрной программы как псевдодемократической и антикрестьянской [1, с.197] безосновательна. На наш взгляд, стремление кадетов смягчить социальное напряжение в деревне, создать условия для развития производительных сил в сельском хозяйстве, улучшить общее положение крестьян было шагом вперёд в деле демократического преобразования страны.

1. Государственная дума: Созыв первый. Сессия первая. Стенографические отчёты. – СПб., 1906. - Т.1
2. Думский сборник. Государственная дума первого созыва.- СПб.,1906.
3. Заявление по аграрному вопросу, внесённое 8 мая 1906 г. в Государственную думу первого созыва (фракцией народной свободы) // Российские либералы: кадеты и октябристы. – М., 1996.
4. Корнилов А.А. Аграрные законопроекты партии народной свободы в связи с историей её аграрной программы // Законодательные проекты и предложения партии народной свободы. 1905-1907 гг. – СПб., 1907.
5. Леонтович В.В. История либерализма в России. 1762-1914. – М., 1995.
6. Милюков П.Н. Год борьбы. Публицистическая хроника 1905-1906 гг. – СПб., 1907.
7. Программа конституционно-демократической партии (партии народной свободы) // Российские либералы: кадеты и октябристы. – М., 1996.
8. Протоколы ЦК кадетской партии периода первой российской революции // Вопросы истории. – 1990. - № 5.
9. Российский абсолютизм и его крушение (“Чтения” памяти А.Я.Авреха (1915-1988) 16 окт.1990г. в Ин-те ист. СССР АН СССР) // История СССР.-1991.- №3.
10. Степанов С.А. Власть в эпоху поздней империи // Политическая история России – СССР – Российская Федерация : В 2т. – М., 1996.- Т.1.
11. Шелухаев В.В. Аграрная программа кадетов в 1905-1907 гг. // Исторические записки. - 1970. – Т. 86.

Горайко А.В.

Ісаврійські набіги на початку V сторіччя за листами із заслання св. Іоана Златоуста

Листи із заслання святиителя Іоана є головним джерелом для уявлення про сутність такого явища, як ісаврійські набіги, котрі на початку V сторіччя охопили південь та схід півострова Мала Азія [1, с.272]. Дані про них надають можливість

зробити більш чітке уявлення щодо історії як окремої провінції Арменія II на початку V сторіччя, так і до історії розвитку ісаврійського етносу у складі Візантійської імперії.

Перебуваючи у засланні з кінця 404 до середини 407 рр., місцем якого було обрано невеличке місто Кукуз у провінції Арменія II, Златоуст, на наш погляд, не мав ніяких причин недооцінювати умови навколишньої дійсності. Характер листів виключно особистий, котрі до того ж, не містять у собі суперечливої інформації.

При дослідженні цієї проблеми для нас мав особливе значення опис ісаврів, зроблений Амміаном Марцелліном у праці "Історія", де події висвітлені до 378 року [3]. Спеціального дослідження з історії ісаврійських нападів до цього часу у сучасній історичній науці не існує.

Ісаврійці здавна були відомі як напівдикі розбишацьке плем'я, котре розташовувалося у гірських районах на півдні Малої Азії. Ці райони вже на початку IV сторіччя були відокремлені у провінцію Ісаврія. У 78-74 рр до н.е. ця територія була захоплена римлянами, однак остаточно придушити опір ісаврів вдалося лише у 498 р. [9, с.231].

Ісаврія, за словами А.Рановича, вперто дотримувалася первісної старовини [4,с.105], а на думку С.Терновського у Малій Азії не було іншої території, котра залишалась би у такому стані недоторканої дикості [5, с.24]. Сліди цієї самотності відчувало на собі правління імператора Зинона, коли всі його прибічники - ісаврійці, як і він сам, намагалися заробити собі майно за рахунок пограбування [6,с.206].

Ісаври намагалися уникати рівнинних місцевостей, наприклад Лікаонії, де вони могли бути швидко знищені і тому, як правило, вони переміщувалися важкопроходимими шляхами [3, с.12]. Зрозуміло, що першими підпадали нашість ісаврійців ті провінції, які прилягали до гірських масивів Тавру. До таких відносилась і провінція Арменія II.

Ісаврійці розсипалися дрібними загонами по всій провінції та, за словами Іоана Златоуста, робили всі шляхи повністю непрохідними [2,с.743]. Ці "канали" переміщення грошей та товарів були об'єктом їх розбійницьких нападів навіть узимку, коли цьому передшкочували важкі кліматичні умови [2,с.660].

Під час нападу вся місцевість наповнювалась збентеженням та безпорадками. Вартість людського життя швидко зніщувалася [2,с.676]. Розгорнуті події, нагадували епіцентр військових дій з винищенням поселень та місцевих жителів [3,с.735]. Ісаври, спостошуючи місцевість, мали сміливість робити напади на міста з міцними укріпленнями навіть такі, як Аравіс [2,с.735]. У всякому випадку, військовий гарнізон міста Кукуз зміг забезпечити охорону міста до кінця 405 року [2, с.805].

Достатньо було з'явитись чутками про наближення ісаврійців, щоб паралізувати життєдіяльність майже всієї провінції [2,с.706]. Починаючи з зими

406р., ситуація стала ще гірша. Як пише Златоуст: "Ісаврійці проникли всюди. У містах залишаються тільки стіни, а ліси стають містами"[2,с.732]. Знайти безпечне місце можна було ще й за стінами великих міст, таких як, наприклад, Аравіс, де розташувався Златоуст. Однак, там були надзвичайна тіснота та велика погроза вмерти від голоду. Можна вірити, що населення міста весь час перебувало у стані жаха і тривоги [2, с.681].

Під керівництвом дука Арменії знаходилось більш 30 тисяч солдатів та кінноти. Одна третина з них розташовувалась у Арменії II [7, с.319]. За часів імператора Траяна у містах Малої Азії була заснована посада ірнарха для нагляду за суспільним порядком, який мав загопи діогмітів та кінноти [8, с.68]. Існували спеціальні загопи, які вели розвідку [8, с.13]. У 406 р.вікарію Арменії II вдалось навіть на деякий час очистити від ісаврійців усю територію провінції [2,с.643].

Таким чином, ми бачимо, що дії ісаврів охоплювали з 404 до середини 407 рр., велику частину території провінції Арменії II. Тривалість нападів була різною, іноді й по декілька місяців. Вони здійснювались у зимовий період та на початку весни, коли своїх власних запасів могло вже не вистачати, і мали виключно грабіжницький характер.

Щодо кількості ісаврів, які брали участь у нападах, про це ми не можемо казати впевнено, але у середині IV сторіччя, під час облоги великого міста Селевкії (південь Ісаврії), за словами Амміана Марцелліна, прийшлося тоді вирушити у похід майже всьому населенню ісаврійців чоловічої статі, що були спроможні тримати в руках зброю. На той час їх налічувалося більше двох римських легіонів, а це було приблизно 3 тисячі чоловік [3, с.13-14]. Зрозуміло, що на початку Vсторіччя їх кількість могла вже і збільшитися.

Місцева влада не була до цього байдужою. Напади ісаврійців супроводжувались численними людськими втратами та значними руйнуваннями. Грабіж ісаврійців, безумовно, мав негативні наслідки щодо демографічного, господарчого та культурного розвитку провінцій, які зазнавали великих людських та матеріальних втрат від таких грабіжницьких дій. Однак, враховуючи такий деструктивний характер ісаврійських нападів, життя у провінції Арменія II не зупинялось, тому на наш погляд, не слід перебільшувати негативні наслідки ісаврійського фактору.

1. Karayannopoulos I, Weiss G. Quellenkunde zur Geshichte von Byzanz - Weisbaden, 1982. - Hlb.2.- Нрт.4.
2. Св.Иоанн Златоуст. Письма // Св.Иоанн Златоуст. Полное собрание сочинений.- М.,1996. - Т.3. - Кн.2.
3. Аммиан Марцеллин. История. - К.,1906. - 1908. - Вып.1-3.
4. Ранович А. Восточные провинции Римской империи в I-III в.в. - М., 1949.
5. Терновский С. Очерки по церковной географии и этнографии. - Казань, 1876.

6. Сюзюмов М.Я. Внутренняя и внешняя политика Византии и народные движения в первой половине V века // История Византии. - М., 1967. - Т.1.
7. Сукиасян А.Г. Общественно-политический строй и право Армении в эпоху раннего феодализма (III -IX века) - Ереван, 1963.
8. Дмитриев А.Д. Движение latrones как одна из форм классовой борьбы в Римской империи // Вестник древней истории. - 1951. - №4.
9. Исаврия // Словарь Античности. - М., 1989. - С.231.

Добрунова Л.Е.

Промисловість Харкова: стадії розвитку, причини кризовах явищ (січень – грудень 1917 року)

Міста, як господарські чинники, завжди відігравали значну роль в суспільно-політичному та господарському житті країни. Тому, для розуміння подій, які відбувались в Україні в 1917 і наступних роках, важливо проаналізувати процеси, які мали місце в економіці таких великих промислових центрів, як Харків.

На розвиток промисловості України великий вплив мала перша світова війна. Вона змінила умови життя, кон'юнктуру ринку, загострила всі фінансово-економічні відносини, а також внесла зміни як у розвиток самої промисловості, так і у чисельність та склад зайнятих робітників.

Всі процеси в економіці, пов'язані з війною, відбувались і в Харкові. З часом, майже усі великі, а також малі підприємства міста ти чи іншим чином працювали на потреби війни. На цих підприємствах було зайнято 24810 чол. [2, ф. 922, оп. 1, спр. 481, арк. 53].

Як і взагалі в Україні, ті галузі господарства, які виконували воєнні замовлення, помітно зростали, тоді як виробництво засобів споживання помітно зменшувалось. Це було пов'язано з браком сировини, яку використовували для воєнних потреб. Крім війни, на розвиток економічного життя як всієї країни, так і окремих міст, великий вплив мали бурхливі політичні події, які відбувались протягом 1917 року.

Спираючись на архівні джерела, спробуємо дослідити роботу харківських підприємств, підпорядкованих нагляду фабричної інспекції в цей період. Їх господарську діяльність умовно можна розподілити на три стадії: перша — це січень — кінець червня - початок липня; друга — липень - жовтень; третя — листопад - грудень. Обгрунтуємо цей розподіл, проаналізувавши, які процеси відбувались в цей час.